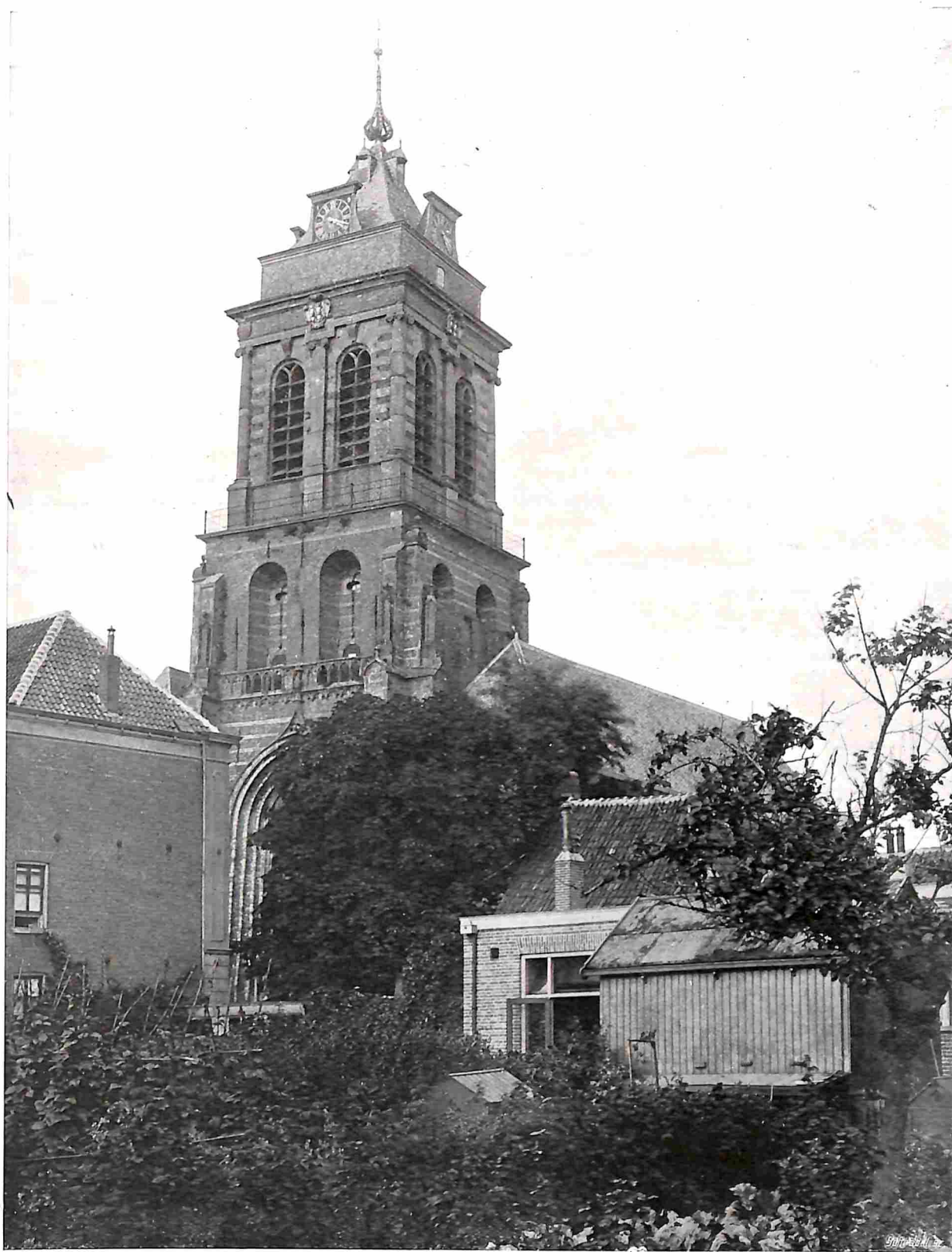

BUITEN

28^E JAARGANG N^O. 48

ZATERDAG 1 DECEMBER 1934

DE BARTHOLOMEÛSTOREN (EINDE DER 14^E EEUW) TE SCHOONHOVEN
(BIJ HET ARTIKEL: „TUSSCHEN HAASTRECHT EN SCHOONHOVEN”)

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

SINTERKLAAS TE AMSTERDAM, DOOR W. v. L.	BLZ. 566—567
STORMNACHT (GEDICHT), DOOR M. C. v. O.—v. D.	BLZ. 567
BEP, DOOR A. POTASSE-KUMMEL	BLZ. 567
EEN MERKWAARDIGE LANDSTREEK IN SPANJE (GEILL.), DOOR WILLY VAN DER TAK	BLZ. 567, 576
TUSSCHEN HAASTRECHT EN SCHOONHOVEN (GEILL.) (SLOT), DOOR C. G. H. BLOEMEN.	BLZ. 565, 568—571
DE HOLLANDSCHE KEESHOND (GEILL.), DOOR P. M. C. TOEPOEL.	BLZ. 571—573
AMORPHOPHALLUS TITANUM (GEILL.), DOOR S. V.	BLZ. 573—574
DECEMBERMAAND IN TSJECHO-SLOWAKIJE (GEILL.), DOOR W. VALK.	BLZ. 574—576

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar Rokin 74—76, Amsterdam. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.
Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

SINTERKLAAS TE AMSTERDAM

WORDT Sint Nicolaas over geheel ons land — in stad en dorp — op velerlei wijze herdacht, nergens wordt hij „zóó hartelijk en volop, zóó rijkelijk en algemeen gevierd” als juist te Amsterdam. Dit beweerde Jan ter Gouw in 1862 en wie zou het beter kunnen weten dan hij! Trouwens liet hij het niet bij deze bloote bewering, maar met deugdelijke bewijzen zette hij haar de noodige kracht bij. In overeenstemming met de bekende legende van de bezwering van den storm was St. Nicolaas al van oudsher de patroon van alle zeevarenden en over heel de Christenwereld stond hij in alle havenplaatsen in hooge eere. Reeds in de 10e en 11e eeuw verzezen ook in ons land kerken en kapellen aan hem gewijd en na een schipbreuk gingen de overlevenden hun van het zeewater doorweekte kleeren in deze kapellen ten toon als dank voor de gelukkige redding. Geen wonder, dat, toen Oud-Amsterdam zich als visschersdorpje begon te ontwikkelen, de patroon der zeevarenden een van de eerste beschermheiligen der gildebroeders werd. Het oudste bekende Amsterdamsche gilde, dat van de kleermakers, droogscheerders en lakenkoopers, het „Sinte Nyklaes gylde” bestond volgens geschreven oorkonde reeds in 1371. Zoo zijn dus de banden tusschen Sint Nicolaas en Amsterdam al minstens een 600 jaren oud en zeker zullen weinig plaatsen op zoo oude relaties kunnen bogen. Aanvankelijk had het onaanzienlijk dorpje aan de rechterzijde van den Amstel nog geen eigen kerk. Maar toen deze eenigen tijd later verrees, sprak het haast vanzelf, dat zij gewijd was aan Sint Nicolaas. De kerk droeg nog slechts een eenvoudig houten spitsje, maar later zou de toren van steen worden opgetrokken en als Oudekerkstoren de stad tot op den huidigen dag ten sieraad strekken. Geleidelijk ging Amsterdam zich nu uitbreiden en enkele malen moest de stad worden uitgelegd. Tegenover de „Kerkezijde” ontstond op den linker Amsteloever een nieuwe buurt, oorspronkelijk naar den eenigen ter plaatse aanwezigen molen, de „Windmolenzijde” genaamd. Pas later werden deze namen vervangen door „Oude Zijde” en „Nieuwe Zijde”. Het oude kerkje kon langzamerhand de steeds talrijker parochianen niet meer bevatten en daarom gaf de bisschop van Utrecht verlof een nieuwe kerk te bouwen. Deze werd gewijd aan de Maagd Maria, maar weldra werd ze in den volksmond aangeduid als „de Nieuwe Kerk”, een naam dien ze tot nu toe heeft behouden. Zoo was Amsterdam verdeeld in twee parochies: de St. Nicolaas- en de Onze Lieve Vrouwenparochie. Maar nu waren de Amsterdammers van de Nieuwe Zijde van hun goeden ouden Sinterklaas gescheiden. Dat was te erg. Al hadden ze dan geen St. Nicolaaskerk meer, daarom behoefden ze Sinterklaas zelf toch nog niet geheel en al inden

steek te laten. En daarom plaatsten ze op den Nieuwen dijk op den straathoek recht tegenover de Sint Nicolaaskerk een Sinterklaas „in een casse ofte huysken”. En als het feest aan de Oude Zijde gevierd werd in de kerk, dan vierde men het aan de Nieuwe Zijde op straat en met niet minder vreugde en hartelijkheid. De parochianen kwamen te zamen op den hoek van de straat en de scholieren „hebbende alle haer choorcleederen aen, schonken hem een deuntghen, ende de Capellaen song het Oremus”. Deze feestelijkheid wekte evenwel weer den naijver van de Oude Zijde op en om nu niet onder te doen voor die van de Nieuwe Zijde richtten zij in hun kerk een standbeeld van St. Nicolaas op van klinklaar zilver, dat bijna 1000 Carolusgulden kostte, een heele som voor dien tijd. Van dit zilveren beeld werd in 1578 een vierkante noedmunt geslagen. Het Nieuwe Zijds Sinterklaasje is waarschijnlijk ten tijde van den Beeldenstrom weggenomen en sindsdien verdwenen. Maar de herinnering er aan bleef bewaard in den naam van de straat, waar het eenmaal stond: de Sint Nicolaasstraat. Zijn deze beide beeldjes dus allang verdwenen, en derde heeft het langer uitgehouden. Het is de bekende afbeelding van Amsterdamsch beschermheilige met de drie naakte kindertjes in de tobbe, zooals ze door den goeden bisschop van Myra weer tot leven gewekt werden bij den kannibaalschen waard, die ze zijn gasten dacht op te dienen. „Sinterclaes” staat er onder het beeldje. 't Is volgens ter Gouw geen plat Amsterdamsch, maar zuiver Hollandsch uit de 14e eeuw: een samentrekking van Sint her Claes, wat dan „Heilige Heer Klaas” zou beteekenen. Het beeld stond op den Dam in den zijmuur van het hoekhuis aan het Damrak. De verklaring, dat het juist hier was neergezet, is te zoeken in de omstandigheid, dat op den Dam de Sint Nicolaasmarkt gehouden werd en van ouds stonden deze markten onder bijzondere bescherming van den kerkheilige. Onze Sinterklaas bevond zich daar dus als beschermgeest van de Sint Nicolaasmarkt, de plaats, waar onze voorouders zoo menig en uitbundig genot gesmaakt hebben. Hier stonden omstreeks 1500 tusschen de Waag en de Vischmarkt, van het Damrak tot het Rokin, de koekramen in een dubbele rij en een onafgebroken stroom van poorters en poortersessen golfde er langs. En verderop, tusschen den Middeldam en het Rooleeuwsteegje was de standplaats voor de kruiwagens, waar de mindere man ook voor zijn kroost de noodige „Slickerdemickjes” kon opdoen. De kinderen hadden voor dezen dag vrij van school. In troepen trokken ze rond met papieren vaantjes, die ze kochten bij den hondenslager van de Oude Kerk. En niet alleen koekramen stonden hier. Neen, 't was een volledige kermis, waar „sprooksprekers” en „retrosijnen” hun stellaadje van planken en palen hadden opgeslagen en hun zotternijen vertoonden, waar Meester Kokadoris, de beroemde kwakzalver, met z'n heele winkel van „salven, oliën, wateren, wormkruid ofte andere speciën ofte compositiën, om verscheyde qualen ende accidenten te kunnen genesen” den doctoer speelde, waar hondengevechten werden geleverd, waar tientallen bedelaars een beroep deden op de goedgeefschheid van de burgerij, kortom: waar alle kermisvermakelikheden vertegenwoordigd waren. Tot laat in den nacht ging deze vrolijkheid maar door, tot groote ergernis van de rustige, bezadigde burgers. En bovendien strekte dit alles tot „superstitie ende afgoderij”. Den 5en December 1613 werd dan ook van het oude raadhuis een keur afgekondigd, om bekend te maken, dat het dat jaar verboden zou zijn op den Dam kraampjes neer te zetten, omdat „in de kraamen vercoft werden verscheyde goederen, die men den cleynen kinderen dyets maeckte, dat Nicolaes hunlyden gaf”. Het was „een saecke, strijdende teghens alle goede orde ende polityc”, waardoor „de menschen wierden afgeleyd van de waare Godesdyenst”. En niet alleen werden de kraampjes verboden, neen, het was zelfs „op een poene waaren” „over straat te draaghen of thuyt te brengen”. En om dezen strengen keuren nog meerdere kracht bij te zetten werd bepaald, dat ouders voor hun kinderen, meesters en vrouwen voor hun dienstboden aansprakelijk waren. Maar de Sinterklaasmarkt bracht ook nog andere gevaren met zich mede. Wanneer een „groote menichte van volck uyt alle hoecken der stad naer de Sinterklaasmerckt op den Damme” stroomde, was dat vooral in den avond bij de toenmalige gebrekkige straatverlichting een prachtige gelegenheid voor zak-slaan. Vandaar de keur van 4 Dec. 1663, waarbij bepaald werd, dat de Sint Nicolaasviering vóór het luiden van de poort-

klok afgelopen moest zijn. ☼ Maar al deze bepalingen hielpen niet of slechts voor korten duur. De Amsterdammers waren te verzot op hun Sint Nicolaasfeest, dan dat ze zich dit zoo maar ontnemen lieten. Totdat tenslotte de veranderde maatschappelijke omstandigheden ongewild deden, wat alle verbodsbepalingen te zamen nooit hadden kunnen bereiken. ☼ In de vorige eeuw verliep de markt geleidelijk: de winkels namen de taak over, die de markt in vroeger tijden vervuld had. En een fleurig stuk oud volksleven was wederom verdwenen. W. v. L.

STORMNACHT

Als aarzlend na den stormbewogen nacht
Kruipt traag het vage licht langs huizenranden;
Hoe snel vernielden ongeziene handen
De goudgekleurde late najaarspracht;
Ontredderd staan de boomen aan de gracht,
Die gistren nog in avondvuurgloed brandden;
Van over verre, kale weidelanden
Ruischt fijne regen aan, oneindig zacht,

En hult de aarde in een grijs gewaad.
Hoog in den sombren morgenschemer staat
Het donker silhouet van hoogen toren.
Stil glijdt een zwarte schaduw door de straat:
De wilde nacht ziet zwijgend om, en gaat . . .
Een grauwe morgen is geboren.

M. C. v. O.—v. D.

BEP

DOOR A. POTASSE-KUMMEL

ELISABET Roorda toont zich een schilderes van groot talent, lees ik in de courant. ☼ In gedachten zie ik de forsche, stoere koppen, die op de tentoonstelling zoo zeer de aandacht trokken. ☼ Ik moet erkennen, een schilderes is ze geworden, maar hoe heel anders heeft ze zich ontwikkeld, dan haar eerste werk deed vermoeden. ☼ Ze kwam geregeld bij ons thuis, toen ze nog meisje en eenvoudig-weg Bep voor ons was. ☼ Ze zou onzen jongen schilderen. Zelf was ze nog kind bijna, met haar strak-gladde jongenskopje, haar spichtige bakvischbeenen en de lange armen, waar ze doorlopend geen weg mee wist. ☼ Maar teekenen kòn ze. Zelfs was haar werk toen al enkele malen bekroond met een eersten prijs. Bloemen en vlinders kon ze schetsen, tot groote bewondering van ons allen, maar zelf was ze zelden voldaan over haar werk. De mooiste schetsen liet ze slingeren en het teekenaarsje van de fijnste vormen kon even later stoeien met de jongens als een halve wilde. ☼ Aan schilderen had ze zich toen nog niet gewaagd. Doch het hel-blonde jongetje met zijn bruin gebrand snoetje en grappige wipneusje had blijkbaar haar inspiratie opgewekt en ik had boven een kamer ontruimd voor schilderes en model. ☼ Speelgoed en boekjes had ik neergezet om het vaak al te levenslustige ventje te bewegen in de kamer te blijven. ☼ Wonderlijk rustig bleef het boven. ☼ Ik popelde van verlangen om het kunstproduct in wording te aanschouwen. Mijn jongetje zag ik in gedachten al op het doek in kleur, zoodat dit stukje kinderleven bewaard zou blijven. Storen durfde ik niet. Zachtjes had ik enkele versnaperingen om den hoek van de deur gezet. ☼ Maar nu het al maar stil bleef, kon ik mijn nieuwsgierigheid niet langer bedwingen. ☼ Stilletjes deed ik de deur open. ☼ Daar zag ik een schilderij! ☼ Op den grond, lang-uitgestrekt, de schilderes. ☼ Als een spinnend poesje, dicht tegen haar aan, het model. ☼ Bep vertelde een verhaal uit het groote geliefde sprookjesboek. ☼ Warm klonk haar jonge stem. Heel anders dan die ik kende, als ze met bravour bij ons beneden van haar belevingen vertelde. ☼ Zóó verdiept waren beiden, dat ze mijn binnenkomen niet eens bemerkten. ☼ Op het strak gespannen doek in den hoek was alleen een grappig rechtopstaand hel-blond jongenskuifje geschilderd. ☼ Een poos later kwam het tweetal met veel lawaai naar beneden. ☼ „Ik ben van morgen niet erg opgeschoten,” klonk het al op de trap. ☼ Nonchalant met de tasch zwaaiend kwam ze binnen. Bep, zooals ik haar kende, uitdagend en druk. ☼ Nu staat haar naam vermeld als een der grooten. In gedachten vergelijk ik de teere bloemenschetsen van het meisje Bep, met de zoozeer geprezen tentoonstelling-stukken en ik weet dat er

iets moois verloren is gegaan. ☼ Als levend schilderij zal altijd mij voor oogen blijven het meisje dat een moment vrouw en moeder in volmaakte schoonheid openbaarde en die met sprookjes-stem verhaaltjes vertelde, zóó, dat een levenslustig ventje tijd en wereld vergat, uren lang.

Een merkwaardige landstreek in Spanje

DOOR WILLY VAN DER TAK

HET is een merkwaardig iets, dat de meesten van hen, die hun reizen nog nooit uitgestrekt hebben tot Spanje en die het land dus niet kennen, zich er een volmaakt verkeerde voorstelling van maken. Is daar aan het feit schuld, dat een van de weinige positieve dingen, die men meestal van Spanje weet, het feit is, dat het een arm land is — een van de armste, zoo niet het armste van Europa? Ja, maar wat een wonderlijk rijk arm land is het! Of is het te wijten aan het zeer beperkt aantal geijkte foto's van een nog beperkter aantal geijkte onderwerpen, dat den gemiddelden mensch in den loop van zijn leven van Spanje onder de oogen komt, en die dan, zoodra Spanje ter sprake komt, voor hun geest opdoemen en voor hen heel Spanje vertegenwoordigen? Wie weet er niet mee te praten van den Leeuwenhof in het Alhambra te Granada, van de romantische Spaansche namaakzigeunerinnen met een verleidelijken blik in de oogen en geschilderde Spaansche krullen uit Sevilla, van de poort van Alcantara bij de brug over de Taag te Toledo, en van de sinaasappelgaarden bij Valencia — een viertal dat vrijwel steevast „het schoone, romantische Spanje” bij alle mogelijke voorkomende gelegenheden vertegenwoordigt? Zij, die Spanje geheel of gedeeltelijk kennen, weten, dat als er een land in Europa aanspraak mag maken op onuitputtelijke veelzijdigheid, het Spanje is: zij kennen natuurlijk ook den Leeuwenhof en de zigeunerinnen en de sinaasappelgaarden en Toledo, en geven ze wat hun toekomt; maar voor hen zijn en blijven het enkele schoonheden en merkwaardigheden uit een land, dat van schoonheden en merkwaardigheden overloopt, en die om een aantal niet heelemaal duidelijke redenen steeds weer opnieuw boven alle andere verkoren worden als het gaat om het buitenland te doen genieten van wat „typisch Spaansch” is. Wij, Hollanders, weten van dergelijke dingen mee te praten — hoe lang vechten wij al niet tegen onze „typisch Hollandsche” molens en Volendammer boertjes en boerinetjes, waarvoor in het buitenland zooveel ander typisch Hollandsch schoon verwaarloosd wordt? ☼ Er bestaat in Spanje zooveel meer dan het Alhambra, dan Toledo, dan op vreemdelingen ingestelde zigeunerromantiek, er bestaan zoo oneindig veel meer landschappen dan de sinaasappelgaarden — en zoo oneindig veel typischer. Niettemin kunnen nog weinigen zich Spanje voorstellen zooals het werkelijk is: een land met een voortdurend wisselend en steeds boeiend landschap, een land met honderden, met duizenden aspecten . . . Die veelzijdigheid van Spanje strekt zich zelfs uit buiten de grenzen van wat men „typisch Spaansch” zou kunnen noemen, als men die grenzen zoo ruim neemt als ze eigenlijk genomen moesten worden en het maar zoo zelden worden. En het vergast soms zelfs menschen, die het kennen, op verrassingen, die maken, dat ze zich toch even in den arm moeten knijpen en tegen zichzelf zeggen: „Ja werkelijk, we zitten in Spanje!” Het heeft wonderlijke landstreken, die men nooit zou verwachten in welk land van Europa ook te vinden; het heeft er meer dan een, maar de merkwaardigste is wel de streek, die zich uitstrekt tusschen Alicante en Murcia, en die een volkomen on-Spaansch, en een zuiver Afrikaansch karakter heeft . . . ☼ Een merkwaardige gewaarwording is het zoo midden in Spanje een onvervalscht stukje Afrika te vinden . . . We kwamen van Alicante, vriendelijk, vredig Spaansch stadje, met een kneuterige palmenesplanade aan een zachtjes wiegelende blauwe Middellandsche Zee, en om ons heen was het landschap niet anders dan we het tot nog toe in heel den Spaanschen Levant gezien hadden: eindelooze sinaasappelgaarden strekten zich links en rechts van den weg uit, die af en toe gladjes een „rambla” (uitgedroogde rivierbedding) indook en zich dan bedaard weer oprichtte tusschen weer eindelooze velden zwaar beladen sinaasappelboomen.

(Slot op blz. 576)

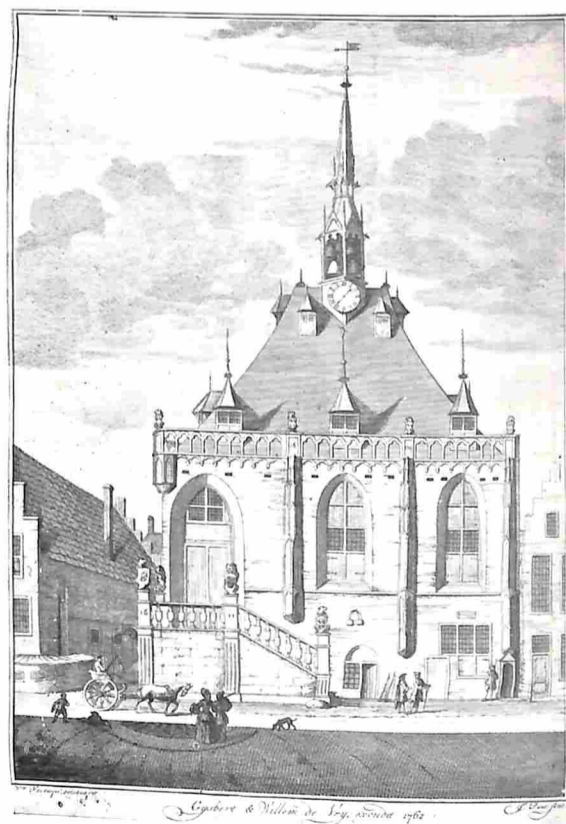
DE HAVEN TE SCHOONHOVEN

Tusschen Haastrecht en Schoonhoven. - De Vlist

DOOR G. C. H. BLOEMEN

HEEL Holland door vindt ge tusschen de polders de breede vaarten en slooten met de zandwegen er naast, of, in wat meer betreden streken, de klinkerwegen en daar langs de boerenhofsteden en de behuizingen, omringd door wat tuin en wat boomen. Daarachter, buiten die bebouwde strooken, liggen de weiden, de polders in hun stille eenzaamheid. Dit typisch hollandsche heeft de Vliststreek in versterkte mate. Het water kronkelt daar in kalme strooming voort, er ligt 'n smalle weg langs, als 'n dijk, en tegen de glooiing naar de polders toe liggen er de nette, kraakheldere boerderijen, dicht aan den weg, soms ook wat verderaf, wat dieper, maar toch alle langs het water. De stroom is immers als een deel van de hofstee. Elke woning heeft haar vlondertje liggen op dien gladden waterspiegel, en de moeders en de meiden spoelen daar de wasch en ze schuren er de kannen blank tot ze glanzen als tinnen siervaten, en op de Zondagen neemt vader 'n stoel mee en gaat er op z'n vlondertje zitten mijmeren, z'n oogen dwalend over het stille water, dat onberoerde gladde water van de Vlist, dat zoo elegant en gracieus in allerlei bochten kronkelt. Ge moet daar ook eens van uw fiets stappen en eens wat zitten gaan langs den waterkant. Ge zult dan, als ge innerlijk stil kunt zijn en goed weet te luisteren, in het „ranke riet” het ruischen hooren van 'n streelend windje, dat zoo schalks speelt daar tusschen die rietpluimen. En misschien zal dan uw oog op het watervlak ook zoeken naar zoo'n „krinkelend wrinkelend waterding, met zoo'n zwart kabotseken aan”. Want hoe ge gestemd zijt, dat is zeker, als ge stil aan den Vlistoever zit, zal er vreugde in u opwellen en ge zult misschien ook denken aan dien heerlijken Gezelle, die de door de ongerepte natuur opgewekte gevoelens zoo meesterlijk wist te vertolken. En dan die wilgen aan de Vlist. Bijna geheel den stroom langs staan zij met hun verweerde koppen, alle naar het water gebogen, in stille vertrouwelijkheid overneigend. Als ge er al die oude, trouwe wilgen zoo ziet, dan denkt ge toch ook even aan dat aardige kinderliedje

van dien schalkschen Carel Adama van Scheltema, in diens bundel „Eenzame liedjes”, waarin hij wat spot met de groote wilgenpruiken, in hun deftigheid door „de wilde wervelwind” opgeschrikt en door den „boerenkapper” kaal geknipt. 't Is werkelijk of hier alles buiten het woeligeleven omgaat. In kalme gemoedelijkheid doet hier ieder z'n arbeid en is tevreden. Vervan de groote verkeerswegen, in innig contact met de mooie natuur gaan de menschen hier stillekens hun dagelijkschen gang. De tegenstelling van dit rustieke leven met de bedrijvigheid van Schoonhoven is wel opvallend. Als ge zoover langs de Vlist zijt gegaan, dat ge de zoogenaamde Fransche kade, een leelijke, kaarsrechte weg, ge-

HET STADHUIS TE SCHOONHOVEN IN DE 18e EEUW

naderd zijt, ziet ge ginds tegen den vlakken hemel reeds het silhouet van Schoonhoven zich afteekenen. De fraaie torentjes van de kerk en het raadhuis maken 'n goed figuur. Als uit 'n blauwig waas doemt het stadje op. 't Ligt nog te ver af om al details te kunnen onderscheiden, maar hoe dichter ge 't nadert, hoe aantrekkelijker dit stadje lijken zal. 't Verleden begint weer te leven. Ook de Vlist heeft z'n verleden natuurlijk, maar ge merkt daar niets van. Daar hebben de menschen uit vroeger eeuwen geen sporen gelaten van hun doen en bedrijf. De natuur is daar de baas gebleven en zij is er dat nog. Maar zoo'n provinciestedje — en waarlijk niet zoo'n heel klein stadje als Schoonhoven is, heeft een nog goed te onderkennen verleden. Duidelijk valt er op te merken hoe intensief er geleefd en gewerkt is gedurende vele eeuwen, en

nog is er vertier en levendigheid. ☞ Schoonhoven is blijkbaar vroeger aanzienlijker stad geweest dan Gouda. Hoe het zijn naam verwierf, is onbekend. Sommige beweren dat deze Lekstad eertijds Schoonhaven heette. Zeke-re Cornelius Aurelius noemde dan ook den naam Bello portus. Deze veronderstelling vond haar grond in de uitstekende haven, welke Schoonhoven bezat. Anderen echter houden het bij

den thans nog geldenden naam Schoonhoven en verklaren de herkomst ervan uit de schoone hoven en „bevallige plantaadjen”, die men in de omgeving der stad zoo vele vond. ☞ Waar nu de naam Schoonhoven vandaan komt, is overigens van weinig beteekenis. Belangrijker is, dat de stad kan wijzen op een zeer hoogen ouderdom. Er zijn er, die meenen, dat de stad reeds in 787 bestond, maar daarvoor is geen bewijs te vinden. De eerste vermelding van Schoonhoven dateert uit 1234, toen graaf Florens V op verzoek van Otto van Holland, 36e bisschop van Utrecht, een zwaren dijk liet leggen langs de Lek van Amerongen tot Schoonhoven. ☞ Ruim is het aandeel geweest, dat deze Lekstad gehad heeft in de gebeurtenissen der historie. Weinig is haar voorbij gegaan, verwoesting, brand, hinderlijke legerbezetting en, wat men niet anders verwacht in een stad zóó dicht bij de groote Lek, over-

streaming en watersnood waren haar deel. ☞ Tijdens den opstand tegen Spanje ondervond Schoonhoven ook wat het beteekende, dat de Vereenigde Nederlandsche Gewesten in oorlog waren en niet lang daarna zag het binnen zijn muren een verwoeden strijd ontbranden tusschen remonstranten en contraremonstranten, waarvan een fleurig verhaal zou zijn op 'te dischen, ware het niet dat daar door de opmerkzaamheid te veel zou worden afgeleid van hetgeen ook thans nog de aandacht van een belangstellend bezoeker verdient. ☞ Dat is op de eerste plaats het fraaie stadhuis. Den 7en April 1452 werd van dit gebouw de eerste steen gelegd. Dat staat aldus opgeteekend in het „poortersboek van de stad: „Int jaer ons Heeren MCCCC twe ende vijftich opten zevenden dach in aprilte bij den rechte voorscreven wert

angeleit den eersten steen van der stede-huys ende leide den eersten steen daer off Geryt van Poelgeest”. Deze van Poelgeest was slotvoogd op het kasteel van Schoonhoven. ☞ Het stadhuis werd gebouwd in laat-gothischen stijl, maar in de XVIIe eeuw werden verschillende wijzigingen in renaissance-stijl aangebracht, o.a. kwam in plaats van den gekanteelden bekroningsmuur in 1604 een open balustrade, voorzien van leeu-

wen met wapenborden, eenige jaren later, in 1611, werd aan de voorzijde een hooge trap met opengewerkte leuning aangebracht. Hoe 't Schoonhovensche stadhuis er toen uitzag, blijkt uit de gereproduceerde gravure der vorige blad.. ontleend aan het werk van H. van Berkum over Schoonhoven. Deze gravure is van 1762. Het zou na dat jaar niet lang meer duren of men begon weer met knoeierijen aan den gevel. De fraaie gothische vensters werden in 1775 vervangen door leelijke vierkante ramen en men prutste nog wat aan details, totdat als resultaat verworven werd de gevel zooals zij tot voor een paar jaar zich vertoonde. Dat in onzen tijd geen vrede kon bestaan met een zóó van alle schoonheid ontdaan bouwkundig monument, dat certijds de roem van de stad was, laat zich verstaan. Monumentenzorg trok zich de belangen van dit gebouw aan. Door deze instelling schijnt als beginsel te worden gehuldigd, dat, indien de vroegere staat van een merkwaardig bouwwerk niet nauwkeurig gekend en gerestaureerd kan worden, men de

DE VLIST BIJ VLIST

RIVIERGEZICHT BIJ SCHOONHOVEN

DE VEER- OF LEKPOORT TE SCHOONHOVEN

herstelling verricht naar de thans heerschende bouwkundige begrippen. Dit beteekende in casu dat geen gothische ramen zouden worden her-aangebracht, en daarop was het gemeentebestuur toch wel zeer gesteld. Ware de toestand van het stadhuis niet zoo bouwvallig geweest, wellicht had de gemeenteraad het door Monumentenzorg ontworpen plan niet aanvaard. Hij deed dit nu, door de omstandigheden gedwongen, wel in zijn vergadering van 18 Januari 1926, „slechts noodgedwongen”, zooals de gemeentearchivaris in zijn studie over het stadhuis formuleert, „onder uitdrukking geven aan zijn leedwezen, dat de gevel van het stadhuis wat betreft de boogramen, niet in zijn ouden luister kon worden hersteld”. In 1929 kwam de restauratie — welke had plaats gevonden onder leiding van den heer G. de Hoog, onderdirecteur van Monumentenzorg — gereed. Het resultaat kan men aanschouwen wanneer men thans het stadje bezoekt. ☞ Men ziet dan op het plein vóór het stadhuis een cirkel van witte stenen. Daar was, naar de geschiedenis wil, de oude gerechtsplaats, waar de vonnissen werden geexecuteerd. In 1591 zou op die plek een oude vrouw, Marringje Ariens, die was beschuldigd van tooverij, zijn geworgd en verbrand. Er zijn echter andere historieschrijvers, die in den witten cirkel de plaats zien waarop een nieuwe Heer werd ingehuldigd. ☞ In belangrĳheid het tweede der Schoonhovensche opmerkenswaardige gebouwen is de Nederd. Hervormde Kerk. Zij werd omstreeks 1400 gebouwd in de plaats van een oudere, die reeds in 1234 vermeld wordt. Het is een belangrĳk bouwwerk, kloek en fors, met z'n breeden, niet te hoogen, maar uitermate sierlijken toren. Thans staat deze toren tusschen de steigers en is men bezig aan een grondige restauratie. De hoofpoort, zoo-

als zij op de hierbij gevoegde afbeelding voorkomt, is eveneens in deze restauratie betrokken. ☞ Een zeer belangrĳk stuk is de Heerenbank, welke in deze kerk geplaatst werd. Zij is versierd met zinrĳk en gevoelig gesneden beeldhouwwerk. Indien we echter over deze en dergelijke zaken zouden uitweiden, ware daarvoor meer tijd noodig, dan we ons thans voorgesteld hebben te benutten voor het ontvangen van een indruk van deze stede aan de Lek. ☞ Er zijn nog zoovele andere dingen, die in Schoonhoven de aandacht waard zijn, doch daarvoor loont de moeite van een apart bezoek. ☞ Laten we nog slechts via de schilderachtige haven, met z'n knoestig geboomte, even ons gaan verpoozen aan de Lek bij het veer. Daar staat nog de oude Veerpoort van 1601. Een machtig ding, imposant genoeg om zelfs in het aanschĳn van den majestueusen Lekstroom van de waardigheid der stad jegens de voorbijvarenden te getuigen. 't Doet goed, daar aan de breede, fiere Lek eens even te rusten. 't Is er een gezellig vertier van sleepen, aken, raderbooten en andere dingen, die men zoo al op groote rivieren ziet; en dan dat onophoudelijk heen-en-weer gaan van de veerpont, die steeds weer nieuwe menschen naar de overzijde brengt en van de overzijde, de groote Alblasserwaard, naar het altijd bedrijvige Schoonhoven. ☞ Als we nu teruggaan, zouden we wel een anderen weg naar huis kunnen kiezen, maar de vraag is, of dat wel wenschelijk moet geacht worden. De indrukken van onzen kalmen tocht waren van zoo bonte schakeering en zoo groote verscheidenheid, dat het slechts tot hernieuwing van vreugde kan dienen om op denzelfden weg terug, nog eens aan verscheidene dier indrukken een sterker accent te verleenen. Als we Schoonhoven achter den rug hebben straks, en weer tusschen de Vlist en de knusse behuizingen aan z'n oevers door fietsen, dan zal het ons waarschijnlijk op-

HET VOORMALIGE GRAANPAKHUIS IN DE KOESTRAAT TE SCHOONHOVEN

CHAMPION GUELDER GERON, IN ENGELAND GEFOKT DOOR MEVR. GATACRE-DE STUERS

vallen hoe weinig tegenstelling er bestaat tusschen het land en de stad. Beide verdragen elkaar, beide hooren bij elkaar en hebben elkander noodig. Ze zijn samengegroeid en leiden één leven, al eeuwen lang en nog voortdurend, met het vooruitzicht op een blijvend vredig bestaan, niet naast, maar met elkaar.

DE HOLLANDSCHE KEESHOND

DOOR P. M. C. TOEPOEL

DE Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland en Goethe's Duivel zijn twee wel zeer verschillende instellingen! Terwijl de laatste, als bekend, steeds het kwade beoogt, doch het goede schept, heeft onze Raad ongetwijfeld altijd het goede voor, maar sticht hij daarbij wel eens het kwade. Zooals bij den Hollandschen keeshond, „made in England, patented 1926”, officieel afgemaakt in Nederland 1934. Heel de wereld over bestaat de kees. Hij moet zeer, zéér oud wezen. De hond der paalwoningen (canis palustris) van midden-Europa toch, was reeds een kees. Volgens Richard Strebel zou de paalwoning-hond zich verspreid hebben, wellicht echter blijkt later, dat deze hond, die zich door zijn krulstaart en beharing zoo opmerkelijk onderscheidt van alle vormen van den wilden hond, bij een meer ontwikkeld volk is ontstaan. Hoe het zij, keesachtige vindt men overal. De bekende kees over geheel midden-Europa, de elkhond in Noorwegen, de chow chow in China en de Samojeed en de Eskimo hond in het hooge Noorden. De kees met zijn voortreffelijke eigenschappen van bewaker van huis en goed, kind en mede-dier, werd hond in huis en hut, op boerderij en schip en begeleider van de diligence en vrachtwagen. Overal waren keezen en overal trokken ze door het land. Terwijl de welgestelden er jacht- en zware waakhonden op na hielden, werd hij de volkshond. Dit zal dan ook wel een der redenen zijn geweest, dat bij de moeilijkheden tusschen de prinsen van Oranje en de regenten, de laatsten, vooral in het democratische eind der achttiende eeuw, den keeshond tot zinnebeeld kregen — en aanvaardden — en zelf keezen werden genoemd. Al bleef het eenvoudige volk prinsgezind. Waar een ras met zorg gefokt en gevoed wordt, „groeit” het. In Nederland echter gold in de negentiende eeuw de kees als niet chic en op de tjalk, hoogaars of aak zou een groote hond te moeilijk zijn geweest. Zoo kwam het, dat ik in mijn jeugd in het eind der vorige eeuw op de schepen, die door onze Amsterdamsche gracht voeren of voor onze deur bleven overwinteren, den kees leerde kennen, die zoozeer de schippershond was, dat men nog wel zich een vaartuig zonder vrouw, ja, zelfs zonder man aan boord kon voorstellen, doch niet zonder kees. Ach, ach, wat heb ik hen verwenscht, de luidruchtige rakkers, die in razernij langs het boord van het schip holden — en wat lagen er een schepen bij ons in die jaren — elken keer op den dag, dat ik met de honden de gracht rondliep! Ik, die zoo'n afkeer heb van lawaai. Daar die keezen nooit hun schip verlieten, zal door

de bazen meer invloed op hun liefdeleven zijn uitgeoefend, dan anders bij den hond van den eenvoudige het geval is. Ongetwijfeld is vooral op het karakter gelet, want waakzaamheid was de eerste eisch. In de eerste jaren onzer eeuw verschenen talrijke keezen op onze tentoonstellingen. Het woord „Hollandsche kees” hoorde men toen niet. Daarentegen werd wel het Duitsche tegenover het Engelsche type gesteld. Want in Engeland bestond de kees reeds tijdens het leven van Gainsborough, gelijk vele zijner schilderijen, o.a. Perdita, toonen. Foxdogs noemde men hen daar. Later hield koningin Victoria er eenige. Deze waren klein, onder de 10 kilogram en wit. Zwarte, bruine in twee tinten, roode in twee tinten en tweekleurige volgden. Voor wat men thans politie-werk noemt, fokte men op het vasteland groote keezen. Een, dien ik goed gekend heb, was het ideaal van een afgerichten hond. Nadat de heeren M. Kessler en K. S. Schutte zich teruggetrokken hadden van het ras, werd het op de tentoonstellingen noodlijdend. Tegelijk verdween het bij het volk en zelfs bij den schippersstand. Waarom? Waardoor? Men kan een dozijn oorzaken bijeenzoeken, maar een bevredigend antwoord geven zij niet. Alleen de dames Van der Blom hielden tot kort na den wapenstilstand een prachtige groep forsche keezen van Duitschen stam. Kort hierna is mevrouw M. baronesse Van Hardenbroek van de Kleine Lindt de energiekste poging tot vorming of herstel van een ras begonnen, die ons land na die van wijlen den heer Korthals gekend heeft. De herinnering aan een dierbaren keeshond, die als kind haar vriend geweest was, deed haar besluiten zijn ras te herstellen. Hier komen wij voor de vraag of wel een slag keeshonden bestaan heeft, dat zich voldoende onderscheidde van de overige keezen om van een Hollandschen keeshond te spreken. Ik laat nu de onjuistheid van Hollandsch daar, waar klaarblijkelijk Nederlandsch wordt bedoeld. Ik meende van niet, doch ik heb van den beginne af diepen eerbied gehad voor de vrouw, die geheel alléén de zichzelf gestelde taak ging vervullen. Geheel alléén. Want met uitzondering van den verslaggever van de N.R.Ct., van den keurmeester den heer Krebs en van mijzelf, ondervond zij alléén hoon en geen medewerking in kynologische kringen. Mevrouw Van Hardenbroek moest dan ook wegen bewandelen, die voor het kynologisch begrip wel uitermate zonderling waren. Zie, ons land heeft mooie honden — jammer slechts, dat onvoldoende voeding en beweging hun de volle schoonheid onthouden — maar het zet geen ras op. Ons volk koopt liever kant en klaar een mode-ras in het buitenland, dan dat het zijn eigen rassen aanhoudt of herstelt. Voor den kynoloog, gewend honden te bestellen op officieel-gewaarborgden stamboom, leek het bespottelijk hen op Brabantsch erf en in achterbuurt en wel het meest in het woonwagenkamp bijeen te zoeken. Maar het was de éénige weg voor wie het inzag als mevrouw Van Hardenbroek. Daarbij had zij twee bondgenooten: de traditie en de afgelegenheid van Brabant. Die twee hebben gezorgd voor de fokzuiverheid van wat zij kocht. Dat men zich beijverde goede keezen voor haar te zoeken is ongetwijfeld te danken aan het zuivere,

dat in elk mensch aanwezig, meestal het best bewaard blijft in den eenvoudigen armen vaak heerlijk uitbloeit in telgen eener familie, die vele geslachten achtereen in wels t a n d heeft geleefd. Het

WIJLEN KAMPIOEN BART, DE HOND, DIE VELE HARTEN VOOR ZIJN RAS WON
Eig. Mevrouw Baronesse Van Hardenbroek van de Kleine Lindt te Nuenen (N.B.)

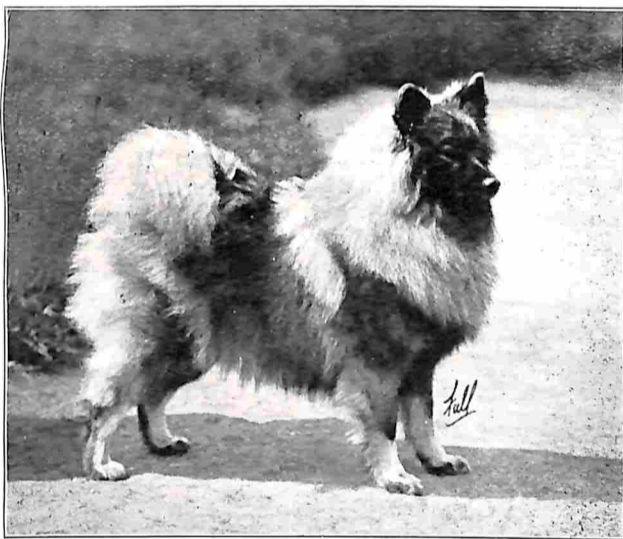
schamele volk moet den zuiveren opzet van mevrouw Van Hardenbroek aangevoeld en beantwoord hebben. ☒ Toch zou zij niet geslaagd zijn, indien niet eene Engelsche dame, mevrouw Wingfield Digby, in 1926 op een zeiltocht in Nederland een paar keezen had gekocht en die in Engeland tentoongesteld. Zij haalde mij er bij of dit nu een Dutch barge dog was. Ik bevestigde het. Een echte schipperskees, heelemaal niet zoo mooi als de groote, vierkante, rijkbehaarde tentoonstellingskeeshond. Stralend toonde zij mij de photo van den echtgenoot, dien zij besteld had. Maar ik wees haar er op, dat zij bij dien Duitschen tentoonstellingshond liever een dito dame moest laten komen en ik toonde haar het verschil aan tusschen de twee. Die Dutch barge dog was bij de niet gevraagde rassen ingezonden, maar Charles Cruft, dol belust op „nieuwttjes” voor zijne tentoonstellingen, gaf het ras(?) eigen klassen. Een Nederlander zou hen keuren, ze heetten „keeshonds” en hij kreeg in den catalogus niet mr., doch „mijnheer” voor zijn naam. ☒ We logeerden met nog meer hondenliefhebbers in het bekende Nederlandsche „Bangorhôtel” te Londen, toen nog op Torringtonsquare, nu verplaatst naar Bedfordplace. Den avond voor de tentoonstelling maakte ik een grapje over den Hollandschen kees en vroeg of de keurmeester het verschil wist met den . . . ja met den wat? Met den Duitschen dan maar, om het kind een naam te geven. Hij verzekerde mij, dat het twee geheel verschillende rassen waren. Maar den anderen dag, terwijl hij vertwijfeld de meest uiteenlopende klassen keurde, die ik ooit zag, vroeg ik den inzenders, hoe zij aan hunne dieren waren gekomen en het antwoord was eensluidend: uit Duitschland! Hierbij moet men wel bedenken, dat het grootste deel wel uit het Rijnland zal zijn ingevoerd. ☒ Uit dit hopeloos verschillend materiaal heeft de Brit, schitterende fokker, in korten tijd een uitstekenden keeshond gevormd van kleiner maat dan de vroegere tentoonstellingskeeshond. Dit was goed bekeken en een der voornaamste fokkers, baronnes Burton, verklaarde mij ook ronduit, dat zij wel wist, dat er geen Hollandsche kees bestaan had, doch dat deze kleine maat beter verkoopbaar bleek en dat zoo'n buitenlandsch etiket een mooie reclame was. ☒ Die Engelsche Hollandsche keeshond, tot welks slagen eenige uit ons land door mevrouw Van Hardenbroek toegezonden honden niet weinig hebben bijgedragen, heeft hier te lande den Hollandschen keeshond tot een door den Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland erkend ras verheven en, zooals dit vaker gaat, het levenswerk van mevrouw Van Hardenbroek in gevaar gebracht. De R. v. B. toch heeft verleden jaar eene commissie ingesteld om de raspunten voor den Hollandschen kees op te maken. Aan wat er verder is geschied, draagt de R. v. B. geen schuld, maar wèl aan de samenstelling der commissie. Terecht benoemde hij hierin mevrouw M. van Hardenbroek en de heeren M. Kessler, den oud-fokker, en G. Krebs, den keurmeester. Maar men miste in deze commissie ten eerste een geneticus en dat in een land, waar een internationaal-gereerd geleerde als Dr. A. L. Hagedoorn, zelf hondenfokker, woont en beschikbaar was, ten tweede ontbrak iemand, die zoowel den bloei van den keeshond in ons land als zijn ontstaan en ontwikkeling in Engeland had gevolgd. In deze commissie domineerde, schijnt het, één lid. ☒ De raspunten, die hier onverkort volgen, verschillen bijna alléén in de hoogte van de Duitsche, die voor de grauwe kleur liefst

45 cm of daarboven heeft. Verder wordt daarin vierkant niet genoemd en moeten de oogen iets scheef staan. Dit en de forskere bouw doet hier waarschijnlijk het hoofd van den Duitschen kees wolfachtig noemen ten opzichte van dat van den Hollandschen, terwijl de Duitsche raspunten toch evenals de onze van een vossenhoofd spreken. De Duitsche kees heeft behalve grauwe, ook andere kleuren, terwijl de onze alléén grauwe mag wezen om Hollandsch te zijn. De officieele Engelsche raspunten erkennen alléén de grauwe kleur. De ideale hoogte is 18 inch (bijna 46 cm), maar voorloopig moet nog het type den doorslag geven. Het grootste verschil schuilt in de afteekeningen. Alle drie de lijsten wenschen den snuit donkerder, maar die van het vasteland verbieden zwart. Dit komt nochtans vaak voor, geeft veel uitdrukking en wordt dan ook voorgestaan door den grooten hondenkenner en dierenschilder Richard Strelbel. Dan wenscht de Brit den „bril”, die ook al zoo aardig staat en bij ons verboden is. Was het reeds niet gelukkig om verschil te maken met de reeds bestaande Engelsche raspunten, de voortzetting van het werk der commissie, d.w.z. de splitsing der keezen in Duitsche en Hollandsche door de nieuwe keurmeesters, leidde tot een volkomen scheiding. Deze jury, onervaren in dit ras, en waaronder geen enkele geneticus, heeft een jaar geleden te Breda de nationaliteit onzer keezen vastgesteld. Broer en zus, ouders en kroost, zij werden vaak de een Duitsch, de ander Hollandsch. De ontstelde toeschouwer leerde al spoedig zelf de indeeling. Wat een typische kees is wordt Duitsch, wat dit niet is, maar ook tot geen ander ras behoort, wordt Hollandsch. ☒ Deze keuring en de

KAMPIOEN REKEL, DOOR DE NIEUWE KEURMEESTERS TOT VOORBEELD VAN DEN HOLLANDSCHEN KEES GESTELD
Eig. Mevr. G. C. van den Hurk-Kleijn, Bilthoven

volgende bedoelden vooral de fokrichting aan te geven. Men verbaast zich daarom over de zekerheid, waarmee deze leiders, zonder ervaring in dit ras, durfden schiften. Zelfs verleenden zij de qualificatie Uitmuntend en het kampioenschap, wat dus zeggen wil, dat het vrijwel volmaakte reeds bereikt is. Dit ideaal is Rekel, een braaf hondje zonder bekende afstamming en naar het oordeel van vele andere oude kynologen met mij een zeer matig keesje. Een nietig hondje, welks hoofd geen vossenhoofd is. Bij navraag waarom deze als Adonis werd gekozen, heb ik zoowel vernomen, dat het om zijn te verwachten nakomelingen zou wezen, als omdat hij gelijkt op de kynologische jeugdliefde van een der thans leidende figuren in dit ras. In het algemeen moet men jeugdliefdes niet terugzien (men vergelijkte Dante's werk, die de zijne, niet met Heine's ontboezeming, toen hij de zijne wèl terugzag!) zij vallen meestal onszelf en altijd anderen tegen. Met Rekel moge dit eerste niet het geval wezen, het tweede gaat wel op. ☒ Gelukkig heeft de Raad van Beheer thans ook den heer J. L. J. J. Harms, een ernstig en scherpzinnig kynoloog, tot keurmeester in dit ras benoemd en niets pleit beter voor hem, dan dat op de laatste groote tentoonstelling van dit jaar, die te Rotterdam, met internationaal kampioenschap op 1 en 2 September j.l., geen der bekende honden verscheen en alléén Prof. Jhr. V. M. M. Elias twee teefjes inzond. De beste, Maja, heeft kleine gebrekjes, doch zij bezit dat, waarop bij den opbouw van een ras vóór alles gelet moet worden, namelijk type, het vossenhoofd en gedrongen bouw. De Britten, die den kees zoo mooi fokken, gaan hun gang. ☒ Met hen mevrouw A. Gatacre, geboren freule De Stuers, wier kennelnaam Guelder is. Mevrouw Van Hardenbroek zal zich wel evenmin van den wijs laten brengen, al zal zij er

GUELDER CHINCHILLA, THANS IN AMERIKA, GEFOKT IN ENGELAND DOOR MEVR. GATACRE-DE STUERS

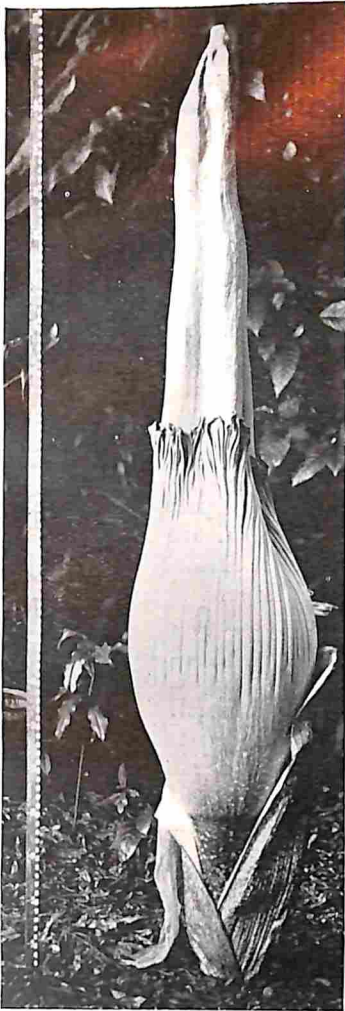

Foto H. Huysmans
AMORPHOPHALLUS TITANUM
OP 27 JULI 1933 IN 'S LANDS
PLANTENTUIN TE BUITEN-
ZORG

varen, dat men, alléén en gehoond, gemakkelijker werkt, dan met verkeerde hulp. De Raad van Beheer ten slotte zal, hoewel gebonden door den democratischen geest van onzen tijd, ook niet stil zitten en zoo schijnt mij de toekomst verzekerd van een uiterst betrouwbaar en bruikbaar ras, onverschillig welk etiket het draagt in de officiële wereld der kynologie. ☒ Aangezien de kees nog zoo veler vriend is, volgen de raspunten hieronder onverkort. Opdat men ons, hondenvrienden niet te laag zal aanslaan, wijs ik er op, dat het gebruikelijk is te spreken van hoofd en beenen, in plaats van de uitdrukkingen, welke men, ook in tegenstelling van de wetenschappelijke termen, hieronder zal aantreffen.

Algemeen voorkomen. Korte gedrongen figuur, volkomen vierkant, met levendige houding, vosachtige kop, spitse ooren, zoo klein mogelijk; en sterk over den rug gekrulden staart, die bijna tot aan den kraag reikt. De beharing is grauw, overvloedig en los afstaand, aan den hals een kraag vormend. Kop, ooren en pooten kort behaard. ☒ *Hals en lichaam.* Hals eer kort dan lang, medewerkend tot den gedrongen vorm van den hond.

Rug kort, in juiste verhouding tot de hoogte van den hond. Borst diep, zooveel mogelijk reikend tot den elleboog. Ribbenkast gewelfd, doch niet tonvormig. Buik matig opgetrokken. De kop is vosachtig. Van boven gezien lijkt de kop van achter het breedst, wordt wigvormig smaller tot de neuspunt. Van terzijde gezien neusbeen recht of lichtelijk gewelfd; ingevallen neusrug is foutief; stop goed afgeteekend, maar geleidelijk van schedel in neus overgaande. De snuit, van boven gezien, eerder vlak dan rond, wigvormig verlopend, evenwijdig met den schedel en van ongeveer dezelfde lengte als de schedel. Gebit zuiver sluitend. Neus rond en klein; zwart. De lippen goed aansluitend, niet overliggend. Lipranden zwart. Ooren dun (geen vleesoor), klein, dicht bij elkaar geplaatst, hoe dichter hoe beter, driehoekig, hoogaanzet, boven op en niet zijwaarts op den schedel, en altijd stijf recht op gedragen. Oogen middelmatig groot, ovaal en altijd donker gekleurd. Hoog aangezeten, vast aanliggend over den rug gedragen; iets zijdelings gedragen wordt niet als fout aangekend, maar is minder gewenscht. De dikwijls aan de punt van den staart voorkomende haak strekt tot aanbeveling. ☒ *Beenen en voeten.* Voorpooten recht, van alle zijden bezien; achterpooten slechts matig gehoekt; voeten rond en goed gesloten; teen goed gekromd; nagels zwart. ☒ *Beharing.* Kop, ooren, voeten, evenals de buiten- en binnenzijden der vóór- en achterbeenen kort en dik behaard. Over het geheele lichaam overvloedig en lang haar, stug aanvoelend. Deze lange beharing wordt gesteund door een dikke onderbeeharing, de z.g.n. onderwol. Het eigenaardige der beharing bestaat hierin, dat de lange beharing los en recht van het lichaam afstaat; ook op den rug mag er geen scheiding invallen, maar moet het haar los naar alle zijden uitstaan. De beharing is recht, zonder golving of krul. Zij is bijzonder lang aan hals, schouders en vóór aan de borst, zoodat zij een duidelijk afgeteekende kraag en jabot vormt. Ook de staart is zeer lang behaard. De achterzijde der voorbeenen heeft sterk ontwikkelde, naar beneden in lengte afnemende beharing, z.g.n. veder, eindigende bij den voet. Overvloedig lang haar op de achterzijde der achterbeenen vormt daar een z.g.n. „broek”; deze reikt echter niet geheel tot het spronggewricht, zoodat dit en de voet zelve kort behaard zijn. ☒ *Kleur.* De kleur is altijd grauw, noch donker noch licht, zoo gelijkmatig mogelijk van dezelfde kleur over het ge-

heele lichaam. De onderzijde van den staart, de „bevedering” en de „broek” evenals de beenen zijn gewoonlijk lichter van kleur. De snuit liefst donkerder dan de kleur van het lichaam, doch geen zwart masker vormend. Zwarte teenen of zwarte vlekjes op de teenen zijn ongewenscht. ☒ *Grootte.* De schouderhoogte is, met aangedrukt haar niet hooger dan 45 cm, doch niet lager dan 40 cm. ☒ *Diskwalificeerende fouten.* Bruine, vleeschkleurige of gevlekte neus. Niet staande ooren. ☒ Stekend, zwavelkleurig oog. Glasoog. Witte vlekken aan lichaam of voeten.

AMORPHOPHALLUS TITANUM

IN 's Lands Plantentuin te Buitenzorg, welke, zooals bekend, een wereldvermaardheid heeft en jaarlijks door duizenden personen, o.w. vele geleerden, wordt bezocht, heeft een Amorphophallus Titanum, afkomstig uit Sumatra, gebloeid. ☒ De bloem, bestaande uit een zuilvormige, groengele kolf en een ter ongeveer halverhoogte reikende gekartelde bladscheede, welke in open toestand purper gekleurd is, komt uit den grond uit een knol te voorschijn en heeft een maand noodig om tot vollen wasdom te komen. ☒ In dezen toestand blijft zij ongeveer een week en verspreidt dan in den avond een ondraaglijke lucht. De inheemsche naam van een tot dezelfde familie behorende bloem, doch van zeer geringe afmetingen, welke op Java voorkomt, is de Kembang bangké (Kembang = bloem en bangké = kadaver). ☒ Op de eerste foto, genomen op 27 Juli jl., is de hoogte 2.20 m en op 30 Juli d.a.v. met geopende van binnen

Foto H. Huysmans
AMORPHOPHALLUS TITANUM OP 30 JULI 1934 IN 'S LANDS
PLANTENTUIN TE BUITENZORG. DE BLOEM HAD EEN MAAND
NOODIG OM ALDUS UIT TE GROEIEN

purpergekleurde en gekartelde bladscheede 2.40 m (zie de meetlatten op de foto's der vorige bladz.). Een vorig exemplaar van een andere plant bereikte ongeveer 2 jaar geleden een tophoogte van 2 m. ☼ Nadat de bloem uitgebloeid en afgestorven is, (de zuilvormige kolf begeeft het

't eerst) komt na geruimen tijd de plant zelf uit den grond te voorschijn om na het afsterven daarvan weer plaats te maken voor de bloem. ☼ De periode tusschen twee bloeitijden is echter zeer groot, nl. twee en een half tot drie jaren. S. V.

Decembermaand in Tjechoslowakije

DOOR W. VALK

IN verschillende Boheemsche en Moravische dorpen verbrandt de jeugd elk jaar een pop in vrouwenkleding, die den winter voorstelt en naar een heidensche godin Morava heet. Desondanks keert de winter op den dag van St. Barbara (4 December) terug en wel als oude vrouw¹⁾. Zij gaat gekleed in het wit, zwaait met een sikkels en draagt in haar rechterhand een kruis. Elk huis treedt ze binnen, laat de kinderen knielen en gebeden opzeggen en reikt hun het kruis om te kussen. ☼ Met buitengewonen glans doet den volgenden dag St. Nicolaas zijn intrede. Een „looper“ kondigt met zweepgeklap de komst van den heilige aan. Deze toont overal zijn goed hart en vermaant de kinderen nooit het pad der deugd te verlaten. ☼

Naast St. Nicolaas gaat een engel, gekleed in het wit. Hij draagt een groote, versierde korf met appels, noten, chocolade en andere lekkernijen, maar heeft ook een roede bij zich om ongehoorzame kinderen te straffen. ☼ Behalve de engel begeleiden den heilige talrijke duivels, die schrikjagend met kettingen rammelen, klokjes luiden en onder tusschen geen gelegenheid verzuimen om lieve woordjes tegen jonge meisjes te fluisteren. Minder opgewekt gedraagt zich de dood; hij is gewapend met een zeis, herinnert er de menschen aan hoe kort het leven is en dreigt dezen of genen binnenkort te zullen halen. ☼ In de middeleeuwen werd op 6 December het St. Nicolaasfeest met zooveel pracht te Praag gevierd, dat het stadsbestuur herhaaldelijk ingreep ter beteugeling van de enorme uitgaven, welke de burgers zich veroorloofden. Thans is de dag van St. Nicolaas in de Tsjechoslowaaksche hoofdstad weinig anders dan bij ons; de kinderen plegen hun gevulde kousen echter niet onder een schoorsteen, doch tusschen de dubbele vensters te zoeken. De reden daarvan zal wel zijn, dat zoowel

te Praag als elders in de Republiek, rijken noch armen in hun huizen een schoorsteen hebben, welke St. Nicolaas een geschikte gelegenheid geeft om binnen te komen. ☼ Zeldzaam is het schouwspel, dat men op 10 December hier en daar ten plattelande kan waarnemen. De Heiland, St. Nicolaas, St. Petrus, een engel en de knecht Ruprecht gaan in optocht door de dorpsstraat, kloppen aan elk venster en vragen of zij binnen mogen komen. Wordt het verzoek toegestaan, dan opent de engel voorzichtig de deur en begint:

„Wij komen uit den hemel
[op aarde
En brengen u nieuws van
[grootte waarde.
O. Heiland blijf toch niet
[langer daar;
Men zet den stoel reeds voor
[U klaar.”

☼ De Heiland, herkenbaar aan een kroon van goudpapier, treedt binnen en vertelt op aarde te zijn verschenen om iets

over het gedrag der kinderen te vernemen. St. Nicolaas, die daarop de kamer binnentapt, is helaas niet over alle kinderen even goed te spreken en moppert:

„Indien ik dan de waarheid moet verkonden,

[den,
De kinderen zijn niet zonder zonden.

[der zonden.
Nadat ze de school verlaten,

[ten,
Zie ik hen treuzelen in alle straten.

[straten.
En wat zij doen in hun vrijen tijd

[tijd
Is razen en schelden uit
[haat en nijd.

Zonder zich te bedenken, vernielen ze de boeken
En hun schriften slingeren in alle hoeken.
O, Heiland, ik zou die kinderen, behalve de goede,
Willen slaan met een zweep of een roede.

☼ Maar de Heiland is vergevingsgezind en bemoedigend zingt de engel, dat St. Petrus binnen zal komen en misschien nog wel iets in het voordeel der kinderen weet te vertellen. St. Petrus blijkt echter geenszins van meening, dat de niet-brave kinderen ongestraft moeten blijven; hij uit eenige bedreigingen en roept dan den knecht Ruprecht. Deze verschijnt in een onooglijk costume en zijn gezicht is pikzwart. Op

KERSTMIS IN SLOWAKIJE. JONGENS GAAN MET DEN STAL VAN BETHLEHEM VAN HUIS TOT HUIS

DE WINTER, VERBRAND OF VERDRONKEN IN HET VOORJAAR, KEERT ALS VROUW OP DEN DAG VAN SINT BARBARA (4 DECEMBER) TERUG

1) Winter (zima) is in het Tsjechisch vrouwelijk; vandaar de zinnelijke voorstelling door een vrouw.

Ruprecht rust namelijk de plicht om voor de ware feeststemming te zorgen en in verband daarmee valt hij bij het overschrijden van den drempel languit op den vloer en kreunt:

„Drempels zijn er niet in mijn land;

Daarom val ik hier binnen als een zak zand”.

Het slot is, dat alle kinderen versnaperingen en de hemelsche gasten eenig geld krijgen. Betoonen zich de ouders niet gierig, dan schiet er nog wel een vermanend liedje over, b.v.:

„Gij ouders, goeden nacht!

Geeft op uw kinderen acht!

Zorgt, dat zij worden brave menschen;

Zóó goed als de wereld slechts kan wenschen.”

⊗ Bij nadering van Kerstmis placht men eertijds in sommige streken spinavonden te organiseren en voor de gezelligheid en voor het verkrijgen van een extra verdienste, noodig om aan familieleden en kennissen kerstkoeken te schenken. Mocht de opbrengst der spinavonden niet voldoende zijn, dan werd wel eens een geheele nacht — de z.g. „lange nacht” — aan overarbeid gewijd. ⊗ De kinderen verwachten een geschenk van het Kerstmannetje, althans wanneer zij niet door Ruprecht op slechte dingen werden betrappt. Soms komt deze,

gemaskerd en gehuld in een kostuum van stroo, plotseeling een huis binnen en wil weten of de kinderen hebben leeren bidden en of zij hun ouders ook reden tot klagen geven. ⊗ St. Thomas herdenkt men in enkele dorpen door op 21 December een met fakels versierden wagen te laten rijden en daarna tot 2 uur 's nachts gezellig bijeen te blijven. Dan gaat echter langs alle huizen een man met langen, witten baard; het is „de nachtwacht”, die zingend waarschuwt, dat het tijd is om naar bed te gaan:

„Mijn lieve dames en heeren, luistert goed:

De heilige klok heeft juist 2 uur geslagen.

Weest voorzichtig met vuur en licht,

Opdat St. Thomas geen brand bij u sticht”.

⊗ St. Thomasfeest valt natuurlijk op den kortsten dag van het jaar, doch langen tijd gold 24 December als zoodanig. Vandaar, dat de Tsjechen nog tot in de XVII eeuw de feesten voor het nieuwe jaar begonnen met 24 December. Thans heeft deze dag als Heilige Avond voor de bevolking van het platteland een zeer bijzondere beteekenis. Kippen en ganzen krijgen extra goed eten, want dan zullen ze meer eieren leggen, vooral als de boer zijn beesten zelf voedert. Ook moet hij goed toezien, dat de knecht stallen en erf keurig in orde brengt, terwijl zijn vrouw voor de reinheid van kamer en keuken zorg draagt. Als lekkernij bij het avondeten wordt reeds des middags een groote kerstkoek bereid en ondertusschen zitten de kinderen in een hoek van de kamer en bouwen met behulp der gebakken poppen, die moeder uit de stad meebracht, een Stal van Betlehem. Zoo nu en dan gaat de buitendeur open en zingen eenige jongens een kerstlied. Een van hen, die den Heiland voorstelt en daarom een wit kleed en een papieren kroon draagt, houdt in zijn handen een Stal van Betlehem; twee herders zingen zoo goed zij kunnen, maar een duivel — herkenbaar aan zijn zwart gezicht — tracht hen van de

wijs te brengen. Nadat het Christuskindje een geschenk heeft gekregen, trekt de stoet verder. ⊗ 's Avonds wordt, indien slechts eenigszins mogelijk, in elk gezin een feestmaaltijd genomen. Alvorens de huisvrouw haar zegen over de spijzen uitspreekt, ziet zij goed na of niets is vergeten, want onder tafel wegloopen zou tot gevolg hebben, dat de broedhen later niet lang genoeg op de eieren bleef zitten. Hebben alle huisgenooten plaats genomen, dan zegt de vader een gebed, waarin hij dankt voor het gelukkige jaar, dat ging en den wensch uit het volgend jaar alle aanwezigen weer gezond en gelukkig bijeen te zullen zien. Daarop snijdt moeder de kerstkoek aan, legt de eerste plakjes op zij en laat het gebak rondgaan. Wanneer straks na het eindgebed de dischgenooten zich op de een of andere wijze vermaken, gaat zij naar den stal en geeft alle dieren iets van het bespaarde gebak, want de kerstkoek beschermt het vee tegen elk ongeluk. De vischgraten, die van den maaltijd overblijven, worden door de knechts begraven, opdat de akkers altijd vruchtbaar blijven en de ooftboomen goed zullen dragen. Tot middernacht — niemand zal verzuimen dan de mis bij te wonen — houdt men zich binnenshuis bezig met spelletjes en tracht een blik in de toekomst te slaan.

De huisvader bijvoorbeeld vult wel eens twaalf notedoppen met water of twaalf uitgeholde uien met zout om den volgenden morgen uit den inhoud te concluderen, welke maanden van het komende jaar droog zullen zijn. Angstig wordt het hem te moede, als de paarden op stal staan te hinniken en even erg is het, wanneer tijdens den maaltijd zijn kaars uitgaat of zich op den muur zijn schaduw niet afteekent, want stellig

KERSTMIS IN MORAVIË. DE HEILAND DRAAGT EEN STAL VAN BETHLEHEM, TWEE HERDERS ZINGEN EEN KERSTLIED EN DE DUIVEL, HERKENBAAR AAN HET ZWARTE MASKER, TRACHT HEN VAN DE WIJS TE BRENGEN

zal hij dan den volgenden Heiligen Avond niet meer beleven. ⊗ Jonge meisjes maken op den Heiligen Avond herrie bij het kippenhok. Kraait de haan nog vóór de kippen zich laten hooren, dan is er een bruidegom op komst: de wachthond, die in dat geval bij de huisdeur wordt gebracht, verklapt door zijn geblaf uit welke windstreek de aanstaande te wachten is. Ook de put bewijst goede diensten bij het verkennen der toekomst; beantwoordt hij geroep met klokgelui, dan moet er misschien spoedig iemand sterven, maar muziek voorspelt een huwelijk. In sommige streken gaan de meisjes naar de naastbijzijnde beek en doen een greep in het water: een stukje hout geeft hoop op een timmerman, een brokje leer maakt een schoenmaker gelukkig. Ook gebeurt het, dat een jonge dochter den huisvloer veegt om het stof op een kruisweg te werpen. Hoort zij bij die bezigheid een haan kraaien, dan is haar toekomstige man een zanger; een schot belooft een jager tot echtvriend. Soms neemt het meisje een appel, gaat in het voorhuis zitten en eet hem daar op. Komt nu ondertusschen een man voorbij, zeker zal zij spoedig trouwen en . . . anders in geen geval voor den volgenden Heiligen Avond. ⊗ Hoewel dat niet ongevaarlijk is, zijn er toch dochteren van Eva, die het geluk een handje probeeren te helpen, b.v. bij het orakel van de „scheepjes”. Dat spel begint hiermee, dat een meisje de doppen der eerstgegeten noten neemt en in elk een waskaarsje zet. Vervolgens plaatst zij de scheepjes, na aan alle een naam te hebben gegeven, in een kom met water en geeft ze een

duwtje. Een belangrijk moment voorwaar, want de winnende schipper zal haar binnenkort komen halen. Vandaar, dat menigeen de verleiding niet kan weerstaan om den wedstrijd door blazen te beïnvloeden, maar — ziedaar het gevaar — wie één der kaarsjes uitblaast, moet spoedig sterven. ☼ Gelijk boven vermeld, gold 25 December vele eeuwen als de dag, waarop de zon terugkeerde en de vreugde daarover uitte zich in acht tot twintig feestdagen. Sinds 354 is echter ook het kerstfeest op 25 December gevierd, doch niet altijd op gelijke wijze. Zoo heeft de gewoonte om geschenken onder den Stal van Bethlehem te leggen, de laatste jaren moeten plaats maken voor den versierden kerstboom. ☼ Het wreede bevel van Herodes leeft hier en daar nog voort in het „recht”, dat op 28 December de mannen hun vrouwen, de kinderen hun ouders zoo lang mogen slaan tot een losgeld is betaald. De berkentakken, waarmee de slagen worden uitgedeeld, dient men reeds op den St. Barbaradag te snijden en ergens in het water te zetten, waar zij spoedig uitloopen. Op 28 December bindt men die takken dan door middel van een rood bandje aaneen om beter te kunnen toeslaan. ☼ Het jaar spoedt ten einde! Wie op 30 December naar de maan ziet — zeggen de Tsjechen — ontdekt David, spelend op zijn harp. Maar voorzichtig, voorzichtig! Er mocht eens een snaar springen en ieder, die daarvan getuige is, moet weldra het licht uit de oogen verliezen. ☼ Oudejaarsavond! Met den rug naar de deur gekeerd, zitten de meisjes op den grond, maken een schoen los en werpen hem door een krachtige beenbeweging over het hoofd. Wijst de neus nu naar de deur, dan is voor de werpster een spoedig huwelijk weggelegd, maar als de schoen dwars staat, is een ernstige ziekte op komst. Klokslag twaalf ijlen de jongens naar buiten, maken een helsch lawaai en schieten op heksten. In de steden worden de booze geesten echter sinds lang met rust gelaten; men gaat er naar de kerk en zit daarna in restaurants en café's bijeen tot de tijd is gekomen om elkaar een gelukkig jaar toe te wenschen.

Foto W. de Graaf

ALBATERA UIT DE VERTE GEZIEN

vlakte. ☼ Na Elche, Albatera en Crevillente komen nog Callosa de Segura en Orihuela, allemaal Afrikaansche dorpen in Spanje; Murcia is weer puur Spaansch en na Murcia zijn ook de dorpen weer Spaansch. Het lijkt of een stukje Afrika per ongeluk naar Spanje overgewaaid is en daar tusschen Alicante en Murcia terecht gekomen: een stukje Afrika met vijf dorpen, en zonder bewoners. De Spanjaarden hebben toen natuurlijk meteen bezit genomen van die vijf dorpen, en vandaar dus, dat ze alle vijf Spaansche inwoners, en Spaansche namen hebben . . . ☼ Dat is natuurlijk een kostelijke sprookjesoplossing voor het merkwaardige verschijnsel; misschien is het nog wel veel kostelijker dat men er geen andere afdoende oplossing voor heeft kunnen vinden. Er zijn nu eenmaal mensen, die niet in sprookjes gelooven — maar voor dat stukje Afrika in Spanje schijnen ze het daar toch mee te moeten doen. De aanwezigheid van palmen is natuurlijk een klimaatskwestie en de uitgestrektheid van de merkwaardige palmwouden tusschen Alicante en Murcia schijnt men behalve uit het klimaat ook uit de plaatselijke bodemgesteldheid te kunnen afleiden. Maar er is meer dan dat; en het wonderlijke Afrikaansche karakter van de dorpen en huizen heeft men natuurlijk noch uit klimaat, noch uit den bodem kunnen afleiden, zoodat er misschien toch op een geheimzinnigen dag vijf Afrikaansche dorpen over de Mid-

dellandsche Zee naar Spanje toe zijn komen waaien. „Quien sabe?” zegt de Spanjaard. Wie weet? ☼ De streek verliest door die onverklaarbaarheid allesbehalve aan charme, en wint er eerder bij. En een wonderlijk soort van charme heeft

het dan om in Europa door reusachtige palmwouden te loopen, tusschen de recht en eentonig omhoog rijzende stammen, in de stilte, die heerscht onder de hooge ruischende kronen. De „palmerales” die samen Elche's palmenwoud vormen, zijn de grootste en de beroemdste uit de heele streek; zoo groot zijn ze zelfs, dat men een gids mee moet nemen, omdat het voor een vreemde ondoenlijk is om den weg tusschen de alle op elkaar lijkende stammen te vinden. Tusschen de

Foto W. de Graaf

GEZICHT OP ELCHE

Een merkwaardige landstreek in Spanje

(Slot van bladz. 567)

VRIJWEL niets wees erop, dat ons een verandering te wachten stond; bij Alicante hadden we de kust verlaten en het land werd nu wat droger en warmer, zoodat de sinaasappelen wat schaarscher werden — in de verte wuifde een enkele palmkroon, zooals we al steeds in Spanje zoo hier en daar eens een palmenkroon hadden zien wuiven. We schuiven een heuvel op . . . en boven op dien heuvel staat de auto plotseling als vanzelf stil — want voor ons ligt Afrika. Afrika in Spanje! Een dorp als een Afrikaansch oasisdorp: vrij groot met witte huizen, zooals alle huizen in Spanje; maar allemaal huizen met Afrikaansche platte daken en smalle kleine spleten van ramen. Tusschen de huizen, naast de kerk met haar in de zon schitterenden blauw betegelden koepel wuiven de palmen; links en rechts van het dorp deint tot aan den horizon een oneindige golvende zee van donkergroene palmenkronen. Het dorp heet Elche, volgens de kaart — een Spaansch klinkende naam genoeg voor een Afrikaansch dorp! ☼ We rijden Elche door; er voorbij ligt een heuvel, achter dien heuvel ligt Crevillente . . . In en om Crevillente wuiven de palmen, wit en gesloten liggen de huizen er in de zon. ☼ We rijden Crevillente door; voorbij Crevillente ligt een heuvel, achter dien heuvel ligt Albatera . . . In en om Albatera stijgen de rechte palmenstammen omhoog en heffen zelfbewust hun trossen van lange gebogen bladeren boven de nietige huisjes en de omliggende zand-

palmerales, de palmtuinen door baant zich de rambla van de Vinalopo een weg; slechts heel zelden bevat ze water en het ingewikkelde drainagesysteem, waardoor de boomen van water voorzien worden, wordt dan ook gevoed door een „pantano” of waterreservoir, dat vijf kilometer ten Noorden van het dorp ligt en waarin men al het water uit de omgeving verzamelt. ☼ Elche's palmenwoud kan bogen op een stuk of wat merkwaardige specimina: de trots van het dorp is de „palmera del Capellan”, een bijna honderd jaar oude palm, die zeven bijstammen van ongeveer vijftig jaar heeft. Ook de gewone boomen zijn al merkwaardig genoeg om hun grootte, want een dadelpalm groeit heel langzaam en zelfs een dertigjarige boom is meestal niet hooger dan acht of tien meter. Zelfs de kleine palmpjes, die nog maar net een eigenwijs kroontje boven den grond uitspreiden, zijn al verscheidene jaren oud, en het is dan ook geen wonder, dat de kleine bruine jongetjes, die belangstellenden veilig en met verbluffende zekerheid door het verbijsterende stammenwoud voeren, stralen van naïeven trots op het unicum, dat zij te vertoonen hebben, en vol zelfbewustzijn vertellen, dat het palmenwoud van Elche zijn weerga in Europa niet heeft . . . Maar misschien wel doordat Elche de meeste bezoekers trekt, hebben eigenlijk de andere dorpjes hun karakter zuiverder bewaard. Crevillente en Albatera, zooals ze daar liggen, wit en stil in de felle zon, omgeven door statige palmen met hier en daar stukken jonge aanplant er tusschen door . . . Callosa aan de rambla van de Segura en Orihuela . . . Afrikaansche dorpen midden in Spanje . . .